

Puč do Betlehema

**Jako jandželjo wot nich do njebjes stupachu, rěčachu pastyrjo mjez sobu:
„Pójmy nětk do Betlehema a wobhladajmy sej wěc, kotraž je so stała
a kotruž je nam Knjez zjewił.“ A přińdžechu chwatajcy
a namakachu wobeju, Marju a Jozefa, a tež džěcatko w žłobje ležo.**

Lukaš 2,15–16

Adwent je so započal. Štyri njedzele hišće hač do hód. Cyły měsac přihotujemy so na hody. Je to předotho, so dwanaty džěl lěta přihotowač na swjate dny? Štyri tydženje za nakupy a rjedženje? Tola w adwentnym času njeńdze wo zwonkowe wěcy, ale wo duchowne přihotowanje na narodženje Zbóžnika. Bóh sam přińdže k nam na zemju a stanje so čłowjek w Jezusu Chrystusu, zo by nas wumóžil. Tutón wažny podawk ma so přihotowač zwonkownje a znutrkownje.

Pastyrjo njemějachu štyri tydženje chwile, so nastajic na narodženje Zbóžnika. Wosrjedž čemneje nocy wozjewi jim hodowny jandžel poselstwo, zo je so w Dawidowym měsće Zbóžnik narodzil, kotryž je Chrystus, Knjez. Słuchachu hišće na jandželski chór, kotryž chwaleše Boha ze swojim spěwom „Gloria in excelsis Deo“. Hnydom po tym podachu so k Jezusej do Betlehema. Chwatajcy, kaž w bibliji steji. Čas přihota bě krótki.

Italski moler Giorgione je w léce 1504 dozhotowil swój wobraz „Modlitwa pastyrjow“. Njepředstaji narodženje Jezusa w hródzi, ale po starej tradiciji w prózdneńcy, w kotrejž běchu zwěrjata škitane před njewjedrami. Tola to je pódlanske. Mała wosada je so zhromadziła, zo by so k Jezusej modliła. Marja kleči před swojim

Giorgio da Castelfranco, mjenowany Giorgione (1478–1510): Modlitwa pastyrjow

Repro: Wikimedia

prějonarodženym synom, ruce pobožnje styknjenej. Nutrnje hlada na syna, wón hlada na nju. Počah mačerje k jeje synej je něšto cyle wosebiteho. Naprawo wot Marje hladatej woł a wosoł z prózdneńcy nutrnje na Knjeza swěta, kotryž na synje leži. Nalěwo za Marju zepěra so Jozef wo skału. Ze swojimi myslemi je cyle při sebi, snadž zo hišće wšitko njerozumi, štož je so stało. Tola tež jeho ruce stej k modlitwje styknjenej.

Pastyrjej staj k swjatej swójbje dóštoj. Přeni hižo kleči. Swój klobuk je k modlitwje wotpoložil, ruce pokazujetej dele na džěćo. Druhi pastyr je runje přichwatał. Zejmuje swój klobuk, koleno so hižo zhibuje.

Drje so tež wón bórze poklajnje k modlitwje Roztorhana drasta pastyrjow je znajmo jeju chudoby. Nad małej Betlehemskej wosadu, kotraž so čicho k swojemu Zbóžnikowej modli, widžimy jandželow, kotřiž přewođuja česćowanje Chrystusa.

Před někotrymi lětami praješe mi žona: „W Němskej so přemało modli.“ Tak drje tež budže. Přewjele so wobstara, rjaduje, rjedzi a wobnowja, přemało přiwobroča so ludžo k Bohu. To je škoda. W bibliji steji, zo chcychu pastyrjo najprjedy jenož hladač hič, što bě so w měsće stało. Tola hdyž Jeho widžachu, njemóžachu hinak hač woćichnyć, so poklajnyc a so modlić.

Adwentny čas je čas přihota. Bjermy sej chwile za swój puč do Betlehema, chwile za modlitwu a duchowny přihot. Mamy wjacje chwile hač Betlehemskej pastyrjo. Swjate dny njech so to stanje, štož wopisuje Paul Gerhardt w swojim hodownym kěrlušu (Spěwarske 22, 1.4):

*Při twójim žłobje steju tu,
ow Jesu, radosć moja.
Ja přišedši či skićić chcu,
štož da mi lubosć twoja.
Wzmi duch a mysl, to twoje je,
a wutrobu a žedženje,
daj spodobać to sebi.*

*Če wobhladuju z radosću
a njemóžu dosć hladač,
hdyž ničo dale njemóžu,
chcu na kolenje padač.
Ow, njech je mój duch hłubina
a duša tajka šěroka,
zo wopřijať bych tebej.*

Jan Malink

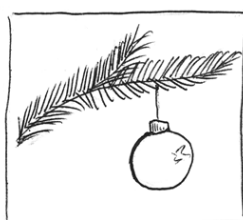
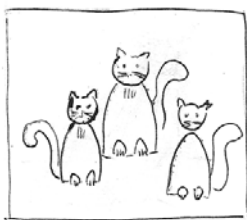
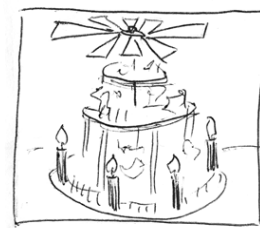
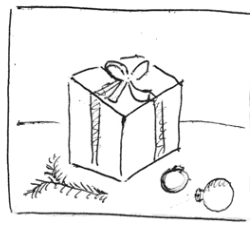
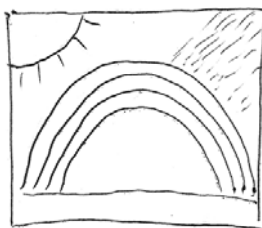
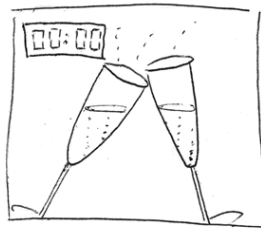
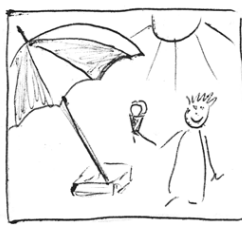
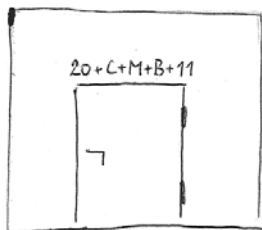

Wosebity adwentny kalender

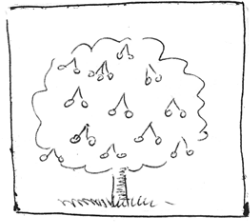
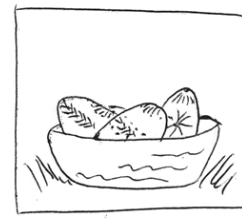
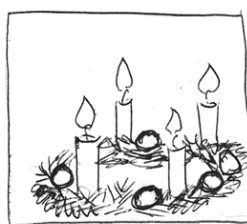
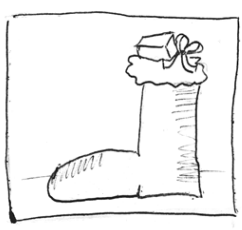
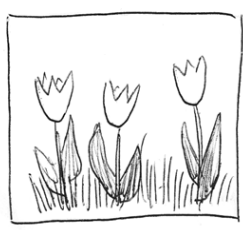
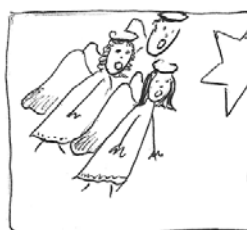
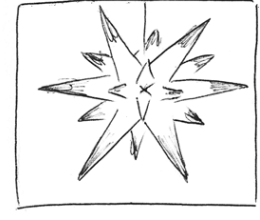
Tu pak bęše něchtó jara wóipny! Wšě woknješka adwentneho kalendra su hižo wočinjene. Wobrazki maja wězo něšto z hodami činić. Ale ... hladaj dokładnje! Někotre z nich so tak prawje k hodam

njehodža. Namakaj sydom wopačnych wobrazow! Móžeš rozjasnić, čehodla su tute wopak a čehodla tamne woprawdže k hodam słušeja?

Tekst a rys.: *Beata Richterowa*

Wosebity adwentny kalender

Pokiwy

Počesćenje Jana Haješa

Na druhej adwentnej njedźeli, 5. decembra, wopominaja we Łazu 50. posmjertniny překupca a narodneho prócowarja Jana Haješa. W 9 hodź. započnu so kemše w Božim domje. Přizamknjetej so wotkryće wopomnjenskeje tafle při Haješec domje na Zhorjelskej hasy a wotewrjenje wustajeńcy wo žiwjenju a skutkowanju Jana Haješa w Domje Zejlerja a Smolerja.

Adwentnička w Budyšinje

Na druhej njedźeli adwenta, 5. decembra, swjeća so serbske kemše w Budyšinje w Michalskej cyrkwi popołdnu w 14 hodź. Po tym zhromadzi so wosada na farje k adwentničke ze swaćinu, bjesadu a spěwanjom. Džěći přihotuja mały program. Wšitcy su wutrobnje přeprašeni.

Adwentny koncert

18. decembra, sobotu do štwórteje adwentneje njedźele, wuhotuje chór Serbskeho gymnazija swój tradicionalny adwent-

ny koncert w Michalskej cyrkwi. Koncert nawjeduje tachantski kantor Friedemann Böhme. Započatk budže w 17 hodź.

Zohnowany adwentny a hodowny čas

přeje wšitkim čitarjam,
dopisowarjam a dobročelam

redaktorka Pomhaj Bóh

Hodowne a druhe spomnjenki

Tak kaž druhdze tež běše čas do hód pola nas z wěstymi potajnosćemi zwjazany, tež z wočakowanjom dorostłych, zo my džěci prawje dołho do rumpodicha abo rumplicha wěrjachmy (wěric dyrbjachmy). Što smy wot njeho wočakowali, tehdom mjez swětowymaj wójnomaj? Žane bohatstwa kaž džensniši dzeń, druhdy puki a zo nas do męcha tyknje, znajmjeńša pak swary, dokelž njejsmy pječa dosć pěkne byli. Hižo nan wědžeše, zo su so džěci w jeho šulskim času mjez 1914 a 1923 štyrjoch muži bojeli – pólcaja, wučerja, fararja a rumplicha. Na wulkotne wobradženje so wón jako wójnska pošyrotka tež dopomnić njemóžeše. A tež naše hodowne dary, kotrež přeco přeni dzeń hód rano pod štomom ležachu, běchu přewšo skromne. Bjez džiwa, zaso bě wójna.

Lěto 1944

Na poslednje wójnske hody so jara derje dopominam. Nan bě daloko přeč w cuzym kraju. Mjeztym wšak wědžachmy, zo so jemu derje wjedže, byrnjež wójnski jaty był. Znajmjeńša wón to we wěstych wotstawkach z jendželskeho lěhwa pisaše. Po nawróće do domizny je nam husćišo rozprawjał, kak su tam pola burow na tajkich njesměrnje dołhich a jara wuskich polach džěłali, tak zo traješe cylički dzeń wot jedneho kónca wosrjedka hač do tamneho a zas wróćo. Jendželscy burja chcychu jich najradšo wobchować: „Němska je dospołnje rozbita, lute rozpadanki. Wostańće pola nas a wam so derje póndže!“

A tej dvě a poť lěta, hdyž bě nan tam přebywał, je jim jenički sobujaty wumrěł, na někajku chorosć, a nic z hłodom kaž druhdze. Jedyn njemóžeše dočakać a zmocowa so lěta dła a čekny z Jendželskeje. To jeničke, štož so nanej njelubješe a štož měješe wustajeć, bě, zo jim do wobjeda, njech běše to abo tamne, zwjetša tež rózynki naměšachu.

Rózynki

... ow, kak rady bychmy je tu pola nas hrymzali!

W Rakečanskich klamarstwach běše kónec 1944 lědma što dóstać, štož by džěcacu wutrobičku zhrěło, pola Lórcce na Hłownej dróze zawěsće nic, dokelž bě jim bomba do chěže zlecała. Tež nic pola Hawfec, kotrychž wobchod steješe před zachodom Rakečanskeho kěrchowa a mi so zda poslednju wójnsku bitwu njeprětra. Tež pola Bublec na Nowej dróze, hdžež poprawom pisansku potrebu a hrajki předawachu, sy so podarmo za něčim, za někajkej rózynku prašał. Bublec Otto běše w samsnym času kaž Šolćic nan w samsnym jendželskim lěhwje a je po 1945 w serb-

skej čišćerni na Drjewowych wikach pismiki stajał.

Mać sej po wšem zdaću při wšem džěle starosće činješe, što a kak nětk z hodami budže.

Rozsudne měsacy

Zwjazkarske mócnarstwa běchu hranicy fašistiskeje Němskeje překročili. Pola brunych woprawdže wšitko k Rakecam jědžeše. Ale Rakečanska Muna přeco hišće eksistowaše a municiju za „endsieg“ produkowaše. Jako tunich njewólnikow běchu nacija wójnskich jatych a nučenych džěłaćerjow do džěła a do barakow stykali, jich wuklukowali a hłód tradać dali. Tu njeknježachu jendželske poměry!

Bohaty rumplich, z barbjenčkami wot džěsća molowany

Moja wulka sotra, bórže jědnaćelětna, běše móhłrjec maćercyna prawa ruka a dowěrnica a njetrjebaše wjace do rumplicha wěric. Tuž dósta wosebity nadawk a dyrbeje sej do Rakečanskeje Muni dóńć po hodowne hrajki, kotrež jeći a „ostarbeiterjo“ z drjewowych wotpadkow skradžu džěłachu. Pjenjezy njeběchu tak a tak ničo hódne a tuž bě wbohim jatym bóle to hódz, štož z našeje pincy pochadžeše.

Hrajki běchu w dobrej stwě na nanowym kamorje schowane. Stary čušlak pak je bórže wučušli. Ščasom wědžach, zo njeje z čeńkej zelenej barbu pomolowane lěta dła ze znamjenjom němskeho wojskeho lětarstwa za mojej sotře wotmyslene, za wulku nic a docyła nic za małku, hakle wosom měsacow staru.

Přewjele z tymle drjewjanym ptakom započec njewědžach. Njetraješe dołho a našu wjes přełecachu gešwadry lěta dła z čisće hinašimi znamjenjami. My so bojachmy, zo wone snadž Munu pytaja. To by za cyłu wokolinu katastrofa byla. Potom pak rěkaše, zo su Hórniky bombardowali. Wosomnaće dnjow do kapitulacije su Němcy sami tule fabriku smjerće rozbuchnyli. Dvě lěće hišće traješe, doniž njeběchu poslednje zbytki wójnskeje produkcije zničene.

Jako swjatki 1945 z čekanja wróćo

do Noweje Wsy přińdžechmy, je so nam zecnyło. Zlě běchu pola nas zachadželi. Tež naše hrajki běchu wotnětka zakazane. Jako pozdžišo něhdže tajku mału blachowu kanonu namakach a domoj přinjesech, lepi mje wowka a hrabny topać a wury džěru a hotowe bě. Nětk bě tež kanona fuk.

Jendželske barbjenčki

Redliše wšak bě to, štož nam nan dwaj dnjej do patoržicy 1946, so z Jendželskeje nawróćiwiši, ze swojeho namórskeho męcha na hodowne blido kładžeše: kakaw, šokoladu, placki a kofej ... a dvě tyzce z barbjenčkami. Nětk dach so do molowanja. Naposledk sym tež hišće sotřine barbjenčki wužiwał. Sym je sotře wuwěšćil.

Tale woprawdže hódna hodowna překwapjenka je mje k mojemu hobbyjej pohnuła. Jako nam wučerka knjeni Jüttnerec w pjatym lětniku wo neandertalerach a wšech móžnych družinach našich pozdatnych prjedownikow powědaše, sym so doma za blido sydnył a wučercyne wuwjedženja do wobrazow přenjesć spytał. Podobnje sym dvě lěće pozdžišo postupował, jako k fararjej Šolće na pačerje chodžachmy. Nětk rysowach bibliske sceny. Tež farar Šolta je mje pochwalił, ale njeje na kofej a poprjancy přeprsoył, kaž bě to naša wučerka stawiznow z tymi šulerjemi a šulerkami činiła, kiž běchu přikładnje napadnyli.

Poslednej dvě lěće su mje druhdy ze šulskeje hodžiny pušćili a do někajkeje pódlanskeje rumnosće tyknili, zo bych za šulu rysował. Na transparenty za wěste wokołochanje po Rakecach, na přikład 1. meje, wěm so hišće dopomnić. Wosebje pak je to naš wučer za zemjepis, swak Rakečanskeho wjesnjanosty Benady, zwužił. Za knjeza Schulza mějach nastajnosći plakaty rysować z připowědženjom, hdže a hdy a přećiwo komu Rakečanscy koparjo njeđzelo zaso hraja. Jónu su mje woni z nakładnym awtom sobu wzali, do Mina-kała. Tam sym dožiwił, kak hrubje Mina-kałscy kopachu. Synej našeje Rakečanskeje baby, knjeni Stiebitzoweje, su w Minakale klechu zlamali.

Jako běch zakładnej šuli a Rakecam svoje božemje dał, njejsym hižo telko chwile měł. Tři lěta pozdžišo dach so do pisanja. Snano by mudrišo było, bych-li při molowanju a rysowanju wostał. Pisanje bě tola sčasami strašne było ...

Hinc Šolta

Farar dr. dr. Friedrich Selle – němski spěchowar Serbow

Před 150 lětami narodži so na Rujanach založer Pomhaj Bóh

Pisa a rěči so w Serbach džensa husćišo wo tym, kak jara su w běhu stawiznow Němcy Serbow potłóčowali a jim z tym naposledk rěč a narodnosť zebnali. Zabudže so při tym na to, kelko duchowneho a materialneho spěchowanja su Serbja wot Němcow dostali. Bjez jich intelektualneho wliwa a skutkoweje podpěry njeby tajki mały lud, kaž su to Serbja, zamóhł tak wysoki stopjeń wuwća swojeje rěče a kultury docpěć. K wulkej ličbje němskich spěchowarjow Serbow słuša tež založer Pomhaj Bóh, farar dr. dr. Friedrich Selle (1860–1931), kotrehož 150. narodniny lětsa wopominamy.

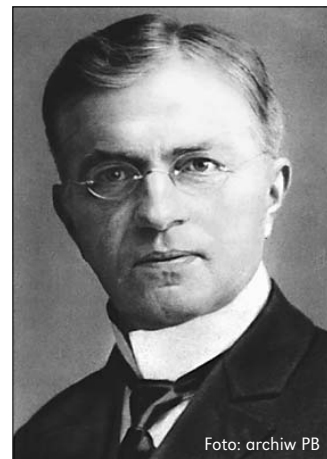

Foto: archiv PB

Friedrich Philipp Selle narodži so 11. junija 1860 (wopačny datum w Nowym biografiskim słowniku ma so korigować) we wsy Promoisel blisko Saßnitz na kupje Rujany jako syn wobsedźerja krydoweje twornje. Po přesydlanju staršej do Šleskeje wopytawa wón katolski gymnazij w Bytomju a studowaše po tym teologiju a filozofiju we Wrótstawju a Halle. We Wrótstawju zložil swoje teologiske pruwowanja.

Duchowny w Chrjebi

1884 přińdže Friedrich Selle jako wikar do Chrjebje, 1885 bu tam ordinowany a 1886 jako farar zapokazany. Spěšnje nawukny serbsčinu a bu Serbam sprawnje přichileny. Při ponowjenju cyrkwy 1886/87 da na pišćelowe łubje serbske hrono napisac. 1886 přistupi Maćicy Serbskej a namołwješe Maćicarjow na hłownej zhromadźiznje, wudawać dobre spisy za serbski lud. 1889 promowowaše w Halle z disertaciju wo profeće Ecechielu k dr. phil. Samsne lěto woženi so z Marie Luise Suin de Boutemard, džowku kralowskeho superintendenta w delnošleskim Glatz. Z mandźelstwa wuńdžeštaj džowka Maria Dorothea, rodźena 1892 w Chrjebi, a syn Hermann, rodźeny 1896 w Meranje.

Njewšědnje wobdarjenemu, wysoko kubłanemu a jara džělawemu młodemu duchownemu dowěrachu 1891 pódla farskeho džěła zastojnstwo šulskeho inspektora w Mužakowskim wokrjesu, w kotrymž měješe 20 šulow z 35 wučerjemi dohladować. Lěto do toho słušeše k založerjam wokrjesneho towarstwa za nutřkowne misionstwo w Niskej. Hižo na załoženskej zhromadźiznje tuteho towarstwa w decembru 1890 so zawjaza, tydžensce wudawać zabawne a powučne njedźelske łopjeno za serbske wosady Hornjeje Łužicy. Běrtlk lěta pozdžišo, jutry 1891, da w Niskej přenje čisto časopisa Pomhaj Bóh čišćeć. Redaktorstwo wukonješe farar Selle štyri lěta, doniž ze Serbow njewoteńdže. Z přećom „Bóh luby Knjaz zakitaj a zdzerž pobožny serbski lud!“ so farar Selle 1895 z Łužicu rozžohnowa. Hišće jako starc so wón za njej žedžeše a za njej

zdychowaše: „Ach, hdy bych tam tola wostał!“

W lěkowanišću Meran

Po dothim rozmyslowanju bě so farar Selle přizjewil na wakantne farske město w Meranje, swětastawnym lěkowanskim měsće w Južnym Tirołu. Wo jeho zamóžnosćach swědči, zo sej wosada mjez 60 powabjerjemi ze wšěch kónčin Awstriskeje a Němskeje runje jeho wuzwoli. Na jeho zapokazanju w Meranje na dnju swj. Michała 1895 porěča w mjenje Serbow dwórski radźičel Jan Bohuwěr Jakub z Drježdžan. Wón wuzběhny spomóžne skutkowanje fararja Selle we Łužicy a wujese jemu serbsku stawu.

Farar w Chrjebi a farar w Meranje – kajki to rozdžěl! Tu tradicionelna zanjese na holanska serbsko-němska wjesna wosada w ewangelskej Pruskej – tam mloda wosada we wosobnym kurowym měsće z mjezynarodnymi zemjanskimi a wulko-byrgarskimi wosadnymi w katolskim kraju. Wjele džěła na fararja čakaše. Wosada, kiž bě so hakle 1876 založila, měješe drje wot lěta 1885 swoju cyrkej, ale fara dyrbeje so hakle twarić. Zasadnje rjadować mějachu so tež naležnosće wokoło wosadneje šule, diakonisoweho domu a ewangelskeho pohrjebnišća, kotrež so 1897 na dotalnym městnje rozpušćil a dale zwonka města nowe založi.

Nimoměry čežke bě dušepastyrskedžěto w Meranje. Z mnohich krajow přijědžechu na płuca chori zamóžići ludžosem, nadžijejo so wustrowjenja w tudyšej přihódnej klimje. Najmjenje z nich so tute přeće dopjelni. Tak měješe farar Selle čežki nadawk, čerpjacych a mrějacych přewoždjeć a mnohich z nich hižo w młodych lětach pochować.

Ze swojim wuspěšnym skutkowanjom sej farar Selle nahladnosť w Meranje a samo připóznaće kejšorskeho domu we Wienje doby. Tež mjez wosadnymi bě nimoměry woblubowany, přerěznyje wopyta 500 kemšerjow jeho Bože služby. Konflikty z někotrymi aristokratickimi oficěrami we wosadze a běžne hanjenja z katolskeje

strony pak k temu dowjedžechu, zo so farar Selle hižo w sedmym lěće tudyšeho skutkowanja rozsudži Meran zaso wopušćić.

Dalše skutkowanje w Awstriskej

W scěhowacych lětach słužeše dr. Selle wšelakim ewangelskim wosadam w Awstriskej. Stacije jeho skutkowanja běchu Steyr (1902–1905), Bad Aussee (1905–1907), Bad Ischl (1907–1909), Graz (1909–1911), Bad Aussee a Gröbming (1911 resp. 1912–1922) a skónčnje hač do swojeho wotchada na wuměnk zaso Bad Aussee (1922–1929). Na wšěch městnach měješe pod wobćežnosćemi diasporu a husto tež pod wulkimi finančijnymi čežami wosady a wosadne džěto natwarjeć.

Připódla hišće wěnowaše so dr. Selle swojim mnohim wědomostnym zajimam. Nimo cyrkwinskih stawiznow zaběraše so wosebje z hraničnymi temami mjez teologiju a přirodospytom. 1911 promowowaše we Wienje k dr. teol. Připóznaće žněješe tež jako wurjadny botanikar. Wo tutym polu jeho skutkowanja swědči hišće džensa jeho 1913 založena Alpska zahroda w Bad Ausseeju. Ze swojim wobšěrnym wědomostnym skutkowanjom płačeše wón jako najwučeniši ewangelski farar wšěje Awstriskeje.

Žiwjenska tragika njebu fararjej Selli zalutowana. Hluboko zasahny Přenja swětowa wójna do jeho swójby. Jenički syn Hermann padny 1917 a přichodny syn zemřě po wójnje na scěhi zranjenjow. Čežko nje-sechu zawostajeni tutón wosud.

1929 poda so farar Selle na wuměnk do Bad Ischl, hdžez 27. apryla 1931 zemřě. Pochowany bu w swojej něhdyšej wosadze Bad Aussee. Při jeho narownym pomniku při tamnišej cyrkwi je w zaštych lětach tež hdys a hdys wopytowar z Łužicy so serbski Wótčenaš pomodlił w džakownosći, zo je nadobny němski farar swoje bohate duchowne dary stajil tež do služby ewangelskich Serbow.

Trudla Malinkowa

Za serbskeho fararja we Łazu wojował

K 50. posmjertninam Jana Haješa-Łazowskeho

Hdyž woswjećimy 13. oktobra 2012 stotu róčnicu založenja Domowiny we Wojerach, budžeja swjedzenjerjo zawěsće tež na jeje sobuzaložičela Jana Haješa-Łazowskeho spominać. Před 50 lětami, 5. decembra 1960, bě překupc a horliwy spěchowar serbstwa we Wojerowskej holi krótko do swojich 88. narodnin zemřel.

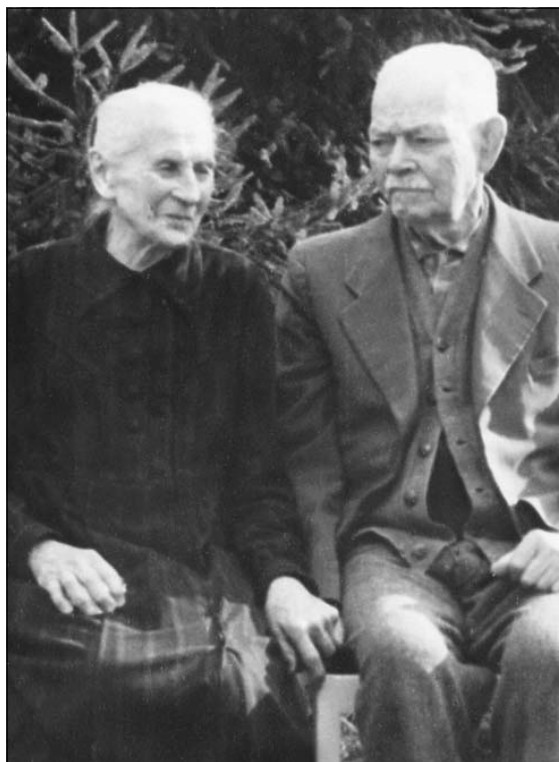
Dopomnju so hišće na zymnu sobotu, 10. hodownika, hdyž syła přewodźerjow kašć zemřeteho z čelownje pódlá Łazowskeje Zejlerjoweje cyrkwe k rowu přewodžeše. Z našim nanom běch sej na pohrjeb Haješec nana dojeł. Při jeho marach zaspewa mały chór SLA pod dirigentstwom Helmuta Fryče spěw „Jónu, jónu dyrbi to“. Nimo wosadneho fararja Krygarja wupraji tójšto wosobinow njebočičkemu słowa džaka. Měrcin Nowak-Njehorňski porěča w mjenje Zwjazkoweho předsydstwa Domowiny, župan Maks Mertin za Wojerowsku župu „Handrij Zejler“, kotrejež zaslužbny přeni župan bě Haješ něhdze dwaceći lět był. Superintendent Gerhard Wirth jimaše so słowa za serbskich křesćanow a dr. Jan Cyž w mjenje čišćernje Nowa Doba. Michał Nawka recitowaše swójsku baseň za zemřeteho přečela. Ze spěwom ansamblowcow „Hdyž, bratřa, bliša hodžinka“ so pohrjebna swjatočnosť skónči. Bohužel njeje so Haješow row na Łazowskim kěrchowe zachował.

Jana Haješa hižo jako šuler derje znajach, wšako nakupowaše naša mać časčišo w bywšim Haješec wobchodnym domje na Zhorjelskej blisko cyrkwe, w kotrymž bě tehdy konsum. Nad nim bydlachu Jan Haješ, jeho mandželska Marja a džowka Leńka Hórbanowa ze swójbu. Wot nana dyrbjach jemu hdys a hdys rozprawy wo Domowinskim skupinskim džěle wotedać.

Jan Haješ bě so 22. januara 1873 w Lipinach pola Łaza narodźił, w samsnej wsy kaž naš nan 27 lět pozdžišo. Haješ chodžeše hišće wučerjej Janej Šolće, Zejlerjowemu mótkej, do šule. Po wuchodženju ludoweje šule služeše Haješ we Łazu a pozdžišo blisko Drježdžan pola burow a džělaše w sakskej stolicy na tramwajce. Lěta 1904 nawróci so do domizny a měješe we Łazu wjesnu klamarnju, kotruž wutwari w běhu lět na znaty wobchodny dom. W Budyšinje bě so překupc ze serbskimi prócowarjami a narodnym hibanjom zeznajomił, do kotrehož so wón aktiwnje zarjadowaše. 1912 přistupi Maćicy Serbskej. Hižo w decembru 1911 bě Haješ Serbske towarstwo za Łaz a wokoli-

nu sobu založil, w kotrehož předsydstwje aktiwnje skutkowaše. Jako sobuzaložičel Domowiny bu wón 1912 tež do předsydstwa třěšneho zwjazka wuzwoleny. 1921 dowěrjachu jemu županstwo nowowutworjeneje župy „Handrij Zejler“. Haješ bě nimo toho z najstaršim člonom Delnjowujězdžanskeje sokołskeje jednoty.

Wuspěšny překupc spěchowaše narodne žiwjenje tež pjenježnje a někotryžkuli serbski student – na příklad z Nawkec swójby, Měrcin Nowak abo Jan Cyž – bě džakowny za jeho šcedriwu ruku. Haješ bě so 1898 z Marju Bjenasec z Tranjow wžeňil, kotraž porodži jemu džowce. „Našeho nana to trochu mjerzaše, zo njeměješe syna, kotrehož by na studij pósłać móhl. Tohodla wón serbskich studentow podpě-

Mandželskaj Marja a Jan Haješec w oktobru 1960

Foto: archiv PB

raše, často na kóšty naju džowkow. Nowe cholowy za studenta abo gymnaziasta běchu trěbniše hač nowe sukny abo šat za naju holcow“, powědaše mi jeho džowka Leńka Hórbanowa. Wona bě po léče 1945 sama aktiwna Domowinanka, wěsty čas tež nawodnica žónskeho wuběrka narodneje organizacije a wjelenlětna předsydka Łazowskeje Domowinskeje skupiny. Kaž přjedy jeje nan bě wona po wójnje row Zejlerja swěrnje hladała.

Jan Haješ běše w wosadnej wsy a wokolnje jako překupc jara připóznaty, tohorunja jako aktiwny člon cyrkwinskeho předstejicerstwa. Wón bě tež po léče 1920

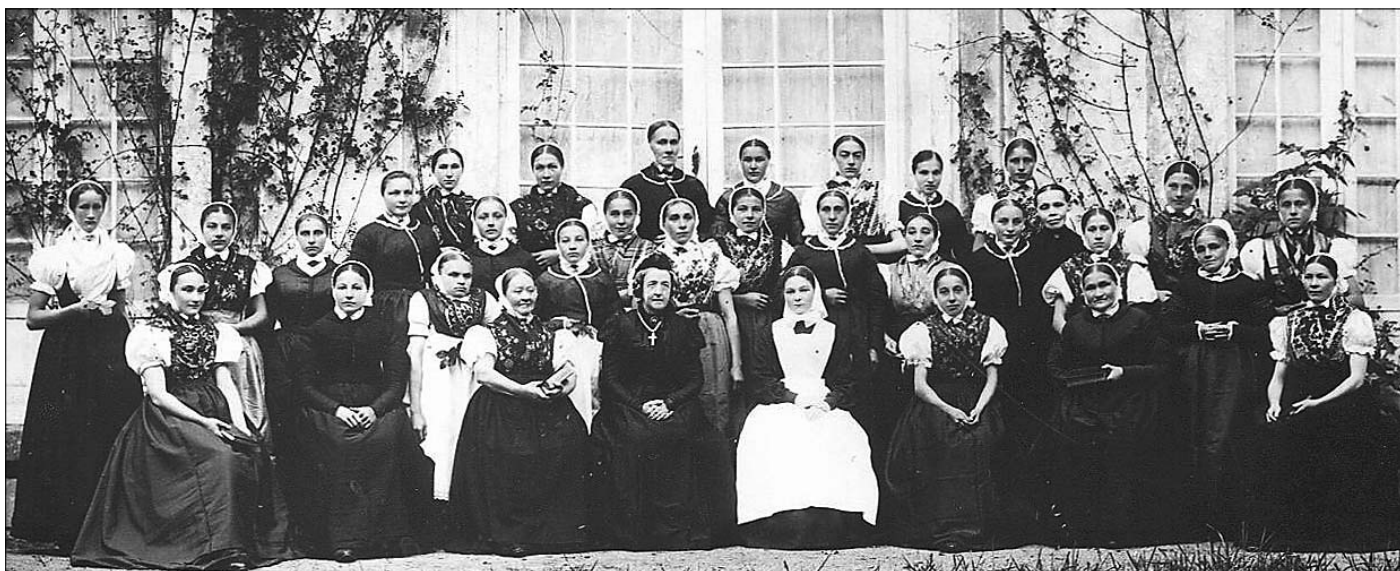
noweho Łazowskeho fararja Jurja Malinka (1893–1942) za aktiwno skutkowanje za serbstwo zdobyl a jeho pozdžišo při rozeštajenjach z nacijemi podpěrował. Bjez Jana Haješa njeby so najskerje 1931 pomnik za Handrija Zejlerja při Łazowskej nawsy poswjećil a zaplaćil. Haješ bě sej tohodla do mnohich serbskich towarstwow dojeł a pjenježnu podpěru za pomnik wuprošyl. Nacisća bydlenje znateho serbskeho prócowarja nalěto 1933 a tež w přichodnych lětach wospjet přepytowachu a jeho stajnje wobkedžbowachu.

W aprylu 1945 witaše Haješ sowjetskich wojakow ze serbskej chorhoju do wsy a bu bórze za přenjeho powójnskeho wjesnjanostu Łaza zasadženy. W juliju 1945 bě wón zhromadnje z Maksom a Gustawom Mertinom a druhimi Serbami Wojerowsku župu znowa založil a ju něšto lět dale nawjedował. Šćuwanicy Němcow, předewšěm přesydlencow, w gmejnje dla dyrbješe wón funkciju wjesnjanosty bórze wotedać. W serbskim žiwjenju pak wosta Haješ dale aktiwny. Spěchowaše založenje a přewjedženje přních Serbskich ewangeljskich cyrkwinskih dnjow, na kotrychž so wón ze swójbnymi swěrnje wobdžěleše. Z pjenjezami bě tež 1947 založenje serbskeje čišćernje Nowa Doba podpěrať a tak wudawanje nowiny Nowa doba sobu zmóžniť. Na manifestaciji k wozjewjenju Serbskeho zakonja w aprylu 1948 w Budyskej „Krónje“ sedžeše zaslužbny Domowinjan mjez čestnymi hosćimi.

Wosebje pak wojowaše swěrný serbski křesćan w powójnskich lětach a hač do swojeje smjerće wo noweho serbskeho fararja za Łazowsku wosadu město němskeho duchowneho. Wospjet je so Haješ na Zhorjelske biskopstwo z doraznej próstwu wo serbskeho duchowneho wobroćil a za to z wosady pochadžaceho fararja Jana Palerja namjetował. Ale wša próca bě podarmo, biskopska administracija w Zhorjelcu tole stajnje znowa wotpokaza.

Žiwjenje Jana Haješa je dr. Jan Cyž 1957 w knižce „Za wšědnym chlěbom“ žiwje wopisať. Nowospočene Čestne znamješko Domowiny přija 1959 jako jedyn z přních Jan Haješ-Łazowski, kotrehož takle léto do jeho smjerće počesćichu. Spěchowanske towarstwo Dom Zejlerja a Smolerja we Łazu wěnowaše jemu knižku w rjedže „Zaslužbni Łazowčenko“. Wón by sej zawěsće nimo toho tež zaslužil, zo so Łazowska hasa po nim pomjenjuje.

Manfred Laduš

Towarstwo serbskich knježnow w Njeswačidle w l. 1905, prawděpodobnje na dnu wopyta sakskeho krala Bjedricha Awgusta w Serbach 29. meje. Prědku srjedža w čornej drasće nawodnica towarstwa Emka Jakubec. Fotografija nasto před nowym Njeswačanskim hrodem.

Towarstwo serbskich knježnow w Njeswačidle

Před 115 lětami založi so Towarstwo serbskich knježnow za Njeswačansku wosadu. W nim so serbske holcy a njewudate žony prawidlownje schadźowachu, so nabožnje kubłachu a serbsku towaršliwosć hajachu. Podobneho žónskeho towar-

stwa kaž w Njeswačidle, w kotrymž so tak wuraznje na serbskosć džiwaše, nihdže druhdže w ewangelskich Serbach njebě. Dokelž je towarstwo w serbskim stawiznopisu dotal njeznate, ma so tu předstajić, štož hodžeše so wo nim zwěsćić.

Založenje a založerka

Založerka a nawodnica Towarstwa serbskich knježnow Njeswačanskeje wosady bě Emka Jakubec, sotra Njeswačanskeho wosadneho fararja Jurja Jakuba. Wona narodži so 16. apryla 1835 jako najmlódša dźowka fararja Ernsta Bohuwěra Jakuba na Michalskej farje w Budyšinje. Wosta njewudata a bydleše po zažnej smjerći nana z mačerju w Budyšinje. Jako sta so bratr Jurij 1873 z fararjom w Njeswačidle, pričahny hromadže z mačerju sem a wjedžeše nježenjenemu bratřej farsku domjacnosć.

Přez tři lětdziesiątki sta so Njeswačanska fara ze srjedžišćom za wulku Jakubec swójbu, ke kotrejž słušachu tež farar Jurij Arnošt Wanak z mandželskej Lydiju we Wóslinku, gymnazialny profesor a słownikar Křesćan Bohuwěr Pful z mandželskej Wijku w Drježdžanach a gymnazialny profesor a dwórski radzićel Jan Jakub w Drježdžanach. Ze swojim skutkowanjom a hustodosć tež z wulkimi pjenježnymi darami spěchowachu swójbni naležnosće wěry a narodnosće. Do tuteho prócowanja wo wuchowanje serbskich ewangeliskich tradicijow zarjaduje so tež založenje Towarstwa serbskich knježnow Njeswačanskeje wosady.

Hdy so towarstwo založi, dokładnje njewěmy. Znate jenož je, zo swjećeše wone na přenim adwenće 1903 swój wosmy založenski swjedžen. To rěka, zo bu towarstwo drje přenjeho adwenta 1895 založene. Snano bě wěsty nastork za jeho zalo-

ženje wušoł z 25lětneho zastojnskeho jubileja fararja Jurja Jakuba, kotryž bě so 3. julija tuteho lěta wulcyšnje woswjećił. Na tutym jubileju so nimo druhich towarstwow tež „serbske čestne holcy w krasnej narodnej drasće ... wobdžělichu“ (SN 1895, str. 283). Móžno, zo bě z tuteje swjedzenskeje zhromadnosće přeće za dalšej serbskej towaršliwosću wurostło.

Ze swojim přecelnym a dobroćiwym wašnjom bu Emka Jakubec duša towarstwa. Wo tym rozprawješe po jeje smjerći něhdyša člonka towarstwa: „Knježna Emka Jakubec w Budyšinje je nam luba, droha, njezapomnita knježna! Wona bu luba wodžerka našeho ... towarstwa serbskich knježnow w jejnym lubym Njeswačidle. W horjacej lubosći k Jezusej lubowaše wšech čłowjekow; ze smilnej lubosću pomhaše dobroćiwa hubjenym; w přecelnej lubosći přindže napřečo wšitkim wosadnym a wosebje lubu mlódužinu lubowaše; mlóde holčki sej do towarstwa hromadžeše ...“

Wona da jim čitać w bibliji, a wuknješe a spěwaše z nimi krasne a rjane kěrlušy w najrjeńšich hłosach, haj, my mějachmy z lubej wodžerku [Emku Jakubec] a z dušow pastyrjom [fararjom Jakobom] a druhdy z cyłym farskim domom swjedženje, swjate zbóžne hodžiny, njezapomnite našim wutrobam. Domach a na pučach, w słowach a w skutkach smy z njej Bohu chwalbu spěwaše, tež w Božim domje! A lubosće dary tak wšelake, dobre, rjane a užitne smy wot njeje dóstawale ...“ (PB 1910, str. 203)

Skutkowanje towarstwa

Towarstwowe schadźowanja mamy sej najskerje podobne předstajić kaž dzensniše zeńdženja skupinow žónskeje služby w našich wosadach. Knježniske towarstwa tehdy tež we wšelakich druhich serbskich wosadach mějachy. W Hrodzišćanskej na přikład so žony a holcy pod nawodom knježny Frauenholzec w Běłej Horje schadźowachu. Tam pak knježeše němška rěč, dokelž bě nawodnica Němka. Hinak bě to w Njeswačidle, hdžež wosadny farar jara na serbskosć džiwaše a jeho runje tak zmyslana sotra towarstwo nawjedowaše.

Wo džělawosći Njeswačanskeho Towarstwa serbskich knježnow je scěhowace znate:

Při 25. wosadnym jubileju fararja Jakuba, kiž swjećeše so 27. nowembra 1898, wobdžěli so 34 holcow z towarstwa w serbskej drasće. Rozprawnik jich wosebje wuzběhny: „Lubozny zaćišć činjachu serbske holcy z Njeswačidskeho towarstwa knježnow, kotrychž bě jich 34 w rjanej serbskej narodnej drasće přišlo.“ (SN 1898, str. 623)

W juniju 1899 běchu so člonki towarstwa na wulět podali a so po tym swojej nawodnicy ze zjawnej anonse w nowinje džakowachu: „Najwutrobniši džak wysokodostojnej přjódkstejerce podpisaneho towarstwa, knježnje Emmje Jakubec, za njezapomnite wjesele hodžiny, nam zańdženu njedželu z krasnje wuhotowanym wulětom a bohatym wokřewjenjom přihowane. Bóh žohnuj jej wšu lubosć! ⇨“

⇒ W Njeswaćidle, 18. junija 1899. Njeswaćidlske knježniske towarstwo.“ (SN 1899, str. 298)

Hody 1902 da Emka Jakubec – bjezdwěla za swoje pjenjezy – knížku ze šěsć serbskimi kěrlušemi čišćeć, kiž bě jeje sotra Wijka Pfulowa do serbsčiny přeložila. Do knížki z titulom „Chwal teho Knjeza moja duša! Šěsć kěrlušow přeložila W. Pfulowa rodź. Jakubec“ wotčišći so na nutřkownej wobalce wěnowanje: „Lubemu towarstwu serbskich knježnow w Njeswaćidle hody 1902 poskićila wodžerka teho sameho Emka Jakubec.“ W zběrce namakatej so mjez druhim znatej kěrlušej „Wzmi, Knježe, mojej ruce“ („So nimm denn meine Hände“) a „Je róża zeschaďała“ („Es ist ein Ros' entsprungen“). Do serbskich spěwarskich wšak so přeložki Wijiki Pfuloweje njepřewzachu, tam namakamy hinaše a drje tež wustojniše twórby druhich přeložowarjow.

W léće 1903 wozjewi so krótka rozprawa wo 8. załoženskim swjedženju towarstwa: „Z Njeswaćidla. 29. nowembra. Džensnišu 1. njeźzelu swj. adwenta měješe naše serbske towarstwo knježnow swój wosomlětny załoženski swjedzeń w přítomności k. fararja Jakuba, k. cyrkwinškeho wučerja Kalicha, smilneju sotrow našeje wosady a někotrych knjenjow. Na nim so z posłuchanjom na swjedženske słowa a z přednošenjom a spěwanjom rjaných serbskich kěrlušow čas rjenje miny. Towarstwo serbskich knježnow přepoda knjezej fararjej dvě rjanej pisanej wołtarnej swěcy, jako dar za naš Boží dom, kotrež budžetey so, da-li Bóh, hody swěćić.“ (SN 1903, str. 582)

Jako sakski kral Bjedrich Awgust při swojim wopyće w Serbach 29. meje 1905 tež Njeswaćidlo na 40 mješinow wopyta, witachu jeho mnohe žony a holcy w serbskej drasće. Při tym běchu mjez wudatymi

Cyrkej w Njeswaćidle do jeje zničjenja w léće 1945
Fota: archiv PB, SKA (2)

žonami a małymi družkami młode knježny serbskeho towarstwa wosebite městno zabrali: „Runje před wočomaj stejachu kralej 12 němskich knježnow a 57 serbskich w narodnej drasće.“ (SN 1905, str. 270). Poměr ličby nastupjených němskich a serbskich knježnow na to pokaza, kak jara so tehdy pod fararjom Jakubom na serbskosć džiwaše a kajke zjawne připóznacé a wuprudjenje wosadne Towarstwo serbskich knježnow měješe.

Wuprudjenje do zjawnosće

Dale wěmy wo tójšto podawkach w Njeswaćidle, hdžež so wjele žonow a holcow w serbskej drasće wobdžěli, bjeztoho zo so při tym Towarstwo serbskich knježnow wosebiće naspomni. Směmy pak za to měć, zo běchu při tym člonki rozsudnje sobu wobdžělene a zo so runje přez nje serbska drasta, kiž bě so tehdy w Budyskim kraju hižo w dalokej měrje pominyła, zaso šěršo do zjawnosće dobywaše. Za to někotre přikłady:

Na wulkej narodopisnej wustajeńcy 1896 w Drježdžanach wobdžělichu so Njeswaćidlsy z kwasnym čahom. 1897 wožiwichu po 25 lětach přestawki zaso nałožk mejemjetanja w Njeswaćidle, při kotrymž so přenje lěto pječ holcow a hižo přichodne lěto wjetšina rejowarkow wokoło meje serbsku drastu wobleče. Wjele dlěje hač we wokolnych wosadach džěchu paćerske holcy w Njeswaćidle w serbskej drasće ke konfirmaciji. Bjez džiwa tuž, zo mamy runje z Njeswaćidla tójšto fotografijow z tehdyšeho časa, na kotrychž su žony a holcy we wšelakich wariantach serbskeje ewangelske drasty zwobraznjene.

W rozprawach wo hłownej schadźowanke serbskeho studentstwa, kotraž so wot 11. do 13. awgusta 1906 w Njeswaćidle wotmě, so wosebje wuzběhny, zo měješe wosadny farar Jurij Jakub zahorjacy narěč a zo wobdžěli so wjele holcow w narodnej drasće. Tak pisaše tehdyši hłowny starši Korla Wyrgač: „Tuta naša schadźowanka měješe tež hišće jednu, tu hač dotal hišće njezapomnjenu, žadnu pychu; běchu to ewangelske knjenje a knježny w swojej krasnej narodnej drasće.“ (SN 1906, str. 409) Třikróćnu „slawu“ jim za to zaspěwachu. Tež Franc Kral bě zahorjeny: „Po Hodžijskej schadźowanke bě lětuša zaso přenja, na kotrež wuhladachmy ewangelsku narodnu drastu. Cyła črjódka serbskich knježnow bě w tutej krasnej drasće přichwatała na schadźowanku. Slawa jim!“ (SN 1906, str. 420)

Zańdženje towarstwa 1906

Z wotmyslom běchu schadźowanku lěta 1906 w Njeswaćidle wotměli, přetož něšto tydzenjow po njej, k 1. nowembrej samsneho lěta, dyrbbeše so wosadny farar Jurij Jakub chorowatosće dla na wuměnk podać. Z nim woteńdže tež jeho sotra Emka

Farar Jurij Jakub – spěchowar Towarstwa serbskich knježnow w Njeswaćidle

Jakubec z Njeswaćidla. Z jeju wotchadom zańdže po něšto wjac hač džesaćlětnym wobstaću Towarstwo serbskich knježnow.

Njeswaćanska fara wšak njewosta dołho wosyroćena. Farar Jakub bě so wo dostojneho naslědnika postarał. Hižo kónc nowembra 1906 pričahny Jan Wałtar, serbski prócowar němskeho pochada, z Wóslinka do Njeswaćidla. Najskerje njeměješe wón kmanu nawodnicu k ruce, kiž by po wotchadze Emki Jakubec towarstwo bjez přetorhnjenja dale wjedła.

Wozrodženje w léće 1912

Šěsć lět pozdžiso, na třećej adwentnej njeźzeli, 15. decembra 1912, so fararjej Wałtarjej poradzi towarstwo wozrodzić. W basni, kiž k tutemu podawkej „Njeswaćidlskemu knježnikemu towarstwu“ wěnowaše, nawjaza ze słowami „Džens sy ty z dołhoh' spanja wocućiło, / ty čestnych młodych holcow towarstwo“ na prjedawšu džěławosć towarstwa a wuzběhny wuraznje tež jeho prjedawšu nawodnicu: „Spomń z džaknosću na tych, kiž tebje prjedy / su z lubosću a swěru wodžili; / štož jich a tebje zjednoćeše tehdy, / tež nas tu džensa zaso zjednoči! / O, Emmy Jakubec! My chcemy stajić / tež tudy tebi pomnik lubosće, / we duchu z tobu zjednoćení prajić / džak tebi z wutroby a: Božemje.“ (PB 1912, str. 203)

Tutu wosom štučkow wopřijacu baseń da Jan Wałtar tež w pyšnym pismje na papjerc čišćeć a najskerje člonkam towarstwa wudžělic. Zaramikowany jako nasčěnowy wobraz je so tajki čišć hač do džensnišeho we Wawrikec swójbje w Šešowje wuchował. Potomnicy tuteje swójby maja wotpohlad, wobraz darić domiznikemu muzejej w Njeswaćidle.

Štó bě nawodnica wozrodženého towarstwa, njeje nam znate. Tež wo jeho džěławosći ničo njewěmy. Prawdžepodobnje njeje towarstwo dołho wobstało. Bórže wšak wudyri Přenja swětowa wójna a po njej znowazałožer towarstwa farar Wałtar 1921 zemřě. **Trudla Malinkowa**

Rozprawa Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Přednjesena na sobustawskej zhromadźiznje reformaciski džen w Budyšinju

Serbske ewangelske towarstwo ma tučhwilu 44 člonow. Předsydstwu přisłušeja Lubina Exlerowa, Serbski superintendent Jan Malink, farar dr. Jens Buliš, Mato Krygar, Měrćin Wirth, Günter Wjenk a Arnd Zoba. Smy so lětsa trójce schadźowali, zo bychmy předewzaća našeho towarstwa wobmyslili a přihotowali.

Džěło w lěće 2010

Serbski cyrkwinski džen swjećachmy lětsa w Michałskej cyrkwi w Budyšinju. Na nim smy našim wosadam nowe Spěwarske přeopadali. Tehodla tež běchu serbske spěwarske tema cyrkwinskeho dnja. Słyšachmy přednošk dr. Geralda Stona z Oxforda a njedzelu popołdnu nazwučowa spěwar Gerald Schön z nami někotre njeznate kěrlušy. Sobotu nawječor běše Krygarjec swójba zhromadnje z dalšimi staršimi biblisku nóc za džěći organizowała.

Wot 5. do 9. julija přewjedze superintendent Jan Malink na Michałskej farje **nabožny tydzeń za džěći**. 10 džěći so na nim wobdžěli. Knjeni Ederowa z Delnjeje Hórki běše jemu k pomocy.

Dalši wjeršk wosadneho žiwjenja bě w awgusće **dworowy swjedžen** na Dejkec statoku we Wuježku. Tradicionelne pučowanje ze swójbami dyrbeše dla sylneho dešća na předchadźacych dnjach wupadnyć. Njehladajo na to pak móžachmy swjedžen na Dejkec dworje přewjesć. Tónkróc běchu Slepjanske kantorki mjez nami. Džakować mamy so wosebje Krygarjec mandželskimaj za wšitke wobstaranja a přihotowanje.

Wulět ze Serbskim busom wjedžeše nas 18. septembra do zapadnych kónčin Delnjeje Łužicy. Kaž hižo wjele lět, tak je jón tež tónkróc zaso Handrij Wirth z Njeswačidla přihotował.

Na druhej adwentnej njedzeli přewjedzechmy loni swoju **adwentničku**. Wjele wosadnych so na njej wobdžěli, mjez nimi tež 13 džěći, kotraž předstajichu adwentny program. Wutrobnje džakujemy so knjeni Krygarjowej a knjeni Bejmakowej za nazwučowanje z džěćimi. Džak tež wšitkim pomocnikam, kiž adwentne popołdne sobu přihotowachu.

Pomhaj Bóh je tež lětsa zaso prawidlownje kóždy mjesac wušoľ. Za to so wosebje knjeni Malinkowej džakujemy. Džakować chcemy so tež knjeni dr. Šerakowej za spušćomne džěło lektorki a wšitkim wosadnym, kiž nastawki pisaja a tak wo wosadnym žiwjenju ewangelskich Serbow rozprawjeja. Wot januara tuteho lěta předleži nam Pomhaj Bóh tež w elektroniskej formje. Zajimcy móžeja sej tute wudaće

pola redakcije skazać. Wone plaći, runje tak kaž čišćane wudaće, 8 eurow na lěto. Na lońšej zhromadźiznje w Bukecach sym rozprawjaľ, zo džělamy na systematiskim zapisu wšěch w Pomhaj Bóh wozjewjenych nastawkow. Hač dotal su so nastawki hač do apryla 1967 zapisali. Tu čaka potajkim hišće dalše džěło na nas.

Ochranowske hesła na lěto 2011 su w Ludowym nakładnistwje Domowina wušli. Hinc Šolta z Lauterbacha je je zaso přihotował.

Předsyda SET Měrćin Wirth při swojej rozprawje Foto: M. Bulank

Zwiski k druhim towarstwam nastupachu wosebje Delnju Łužicu. Předsyda Spěchowanskeho towaristwa za serbsku rěč w cerkwi Uwe Gutšmidt bě na lětušim cyrkwiskim dnju mjez nami a přednjese postrow z Delnjeje Łužicy. Tam džělaja na wudaću serbskich perikopow, štož su čitanja za Bože služby. Knjeni dr. Norbergowa je so na nas wobročila z próstwu wo financielnu podpěru za wudaće. W předsydstwje wobzamknychmy, zo damy za perikopy 100 eurow.

Přehlad wo financach

Lětsa smy dostali dary za powšitkowne zaměry našeho towarstwa we wysokosći 1 220 eurow a sobustawske přinoški we wysokosći 366 eurow. Suma darow je lětsa chětro wysoka. To zaleži na tym, zo staj mandželskaj-sobustawaj našemu towarstwu wulki dar přeopadaloj. Za to so jimaj wutrobnje džakujemy.

Lětsa wudali smy hač dotal 3 502 eu-

row. Su to sčehowace wudawki: za nakup Spěwarskich za Serbski wosadny zwjazk 2 848 eurow, za swjedžen we Wuježku 154 eurow, za wudawanje Ochranowskich hesłow 200 eurow, za cyrkwinski džen w Budyšinju 172 eurow a za wšelake drobnošće 128 eurow.

Za Pomhaj Bóh smy dotal dary we wysokosći 822 eurow dostali a abonentske pjenjezy we wysokosći 1 104 eura. Załožba za serbski lud a Sakska krajna cyrkej časopis podpěrujetej, tak zo je prawidlowne wudawanje zaručene.

Wuhlad na lěto 2011

Cyrkwinski džen chcemy klětu 2. a 3. julija w Slepom swjećić. Hižo do toho budže wot 1. do 5. junija němski ewangelski cyrkwinski džen w Drježdžanach. Tam chcemy so jako ewangelscy Serbj a z informaciskim stejnišćom a we wobłuku Budyskeje eforije na powitanskim wječorku wobdžělić. Při tym nadžijam so na sobudžěto Delnjoserbow, na podpěru ze Slepjanskeje wosady a z wosadow w Budyskich kónčinach. Wot džěloweje skupiny „Plattdüütsch in de Kark“ smy přeprošenje dostali za zhromadne zarjadowanja we wobłuku cyrkwinskeho dnja. Hač tajke zarjadowanje budže, njeje pak hišće rozsudžene.

Přichodne lěto spominamy na 200. narodniny fararja Jana Kiliana. Za tutón jubilej so wšelake zarjadowanja přihotuja. Jako ewangelske towarstwo chcemy so wo to prócować, zo so při cyrkwi w Kotecach, hdžež běše Kilian wosadny farar a hdžež je wón wulki džěl swojich kěrlušow napisal, pomnik staji. Dale prócujemy so wo nahrawanje a wudaće někotrych Kilianowych kěrlušow na CD.

Nadžijam so, zo změjemy klětu zaso swjedžen we Wuježku kaž tež nabožny tydzeń. Wosebje za nabožny tydzeń trjebamy nuznje dalšich ludźi, kiž bychu jón sobu přewodželi.

Na publicistiskim polu chcemy dale wudawać Pomhaj Bóh a Ochranowske hesła. Mamy tež wotpohlad, za nowe kěrlušy w našich Spěwarskich přihotować zešiwk za pozawnowe chóry.

W swojej rozprawje sym nahladnu ličbu zarjadowanjow a aktiwitow našeho towarstwa a našich wosadnych předstajil. Tute žadaja sej tójšto napinanjow a wosobinskeho angažementa. Wšitkim pilnym džělačerjam chcu so wutrobnje džakować a nadžijam so na dalše dobre zhromadne džěło. Njeham pak tež zamjelčeć, zo wjeselimo so nad kóždym młodym čłowjekom, kiž by naše džěło sobu nješť a dale wjedl.

Měrćin Wirth, předsyda SET

Wólbna zhromadźizna SET

Lětsa zetkach so na reformaciskim dnju sobustawy Serbskeho ewangelskeho towarstwa (SET) a hosćo w Budyšinju. W Še-

Na zhromadźiznje SET čitaše spisowacel Křesćan Krawc ze swojeho romana „Paradiz“.

Foto: M. Bulank

rachowym domje předsyda Měrcin Wirth na 30 wobdźelnikow wutrobnje powita a zakantori Lutherowu kěrluš „Jed'n twjerdy hród je naš Bóh sam“. Po tym předčita Ochranowske hesło za reformaciski dzeń. Wo słódne přikuski a kofej postara so lětsa Latkec swójba z pomocnicami. Wutrobnj džak jim za wšu prócu.

Po swačinje poda Měrcin Wirth rozprawa předsydstwa SET (hlej str. 8). Sćehowaše rozprawa rewizorow přez knjeza Sembnera z Drježdźan, kiž wobkrući dospołny porjadk w financach towarstwa a so pokładnicy knjeni Exlerowej za to wutrobnje podžakowa. W blokowym wothłosowanju so dotalne předsydstwo jednohótsnje znowa wuzwoli. Předsydstwu přisłušeja L. Exlerowa, farar dr. J. Buliš, M. Krygař, sup. J. Malink, M. Wirth, G. Wjenk a A. Zoba. Přizamnych so diskusija a namjety za dalšu dźělawosć SET. A. Simonowa z Trupina přeje sej za zajimowanych wobydlerjow Rakečanskeje wosady pomoc ewan-

gelskeho Serba, kiž přeložuje jim přinoški z Pomhaj Bóh, podpěruju z tym serbsku měsacnu bjesadu w Rakecach wot klětušeho januara. T. Bejmakowa ze Šcijec jej pomoc přilubi. M. Krygař móžeše hižo wo dobrych nazhonjenjach tajkich serbskich rozmołwow w Bukecach rozprawjeć. Njeje pak lochko ludźi za tajke zarjadowanja nawabić.

Přeprošenju SET sćehował bě spisowacel Křesćan Krawc z Hrubjelčic, kiž předstaji swoju nowu knihu „Paradiz“. W swójbny romanje wopisuje so žiwjenje ewangelskich Serbow z kónčin mjez holu a Čornobohom. Křesćan Krawc poda dohlad do nastaća romana a předčita epizodze ze swójbnych stawiznow.

Posledni dźěl zhromadizny wotmě so w ponowjenej Budyšinkej cyrkwi. Farar A. Sureck předstaji wosebitosće a twarske stawizny cyrkwe, rozprawješe wo restauraciskich dźětach a připomni, zo wupada cyrkej dženasa zaso podobnje kaž w lěće 1682. Ze zhromadnym Wótčenašom w cyrkwi so lětuša sobustawska zhromadizna zakónči. **Měrana Cušcyna**

Božemje Zwěrjenjej w Miłorazu

Na lětušim reformaciskim dnju swjećeše wjace hač 200 Slepjanskich wosadnych lěsne kemše pola Miłoraza. Inicijatorojo běchu wjesna rada Miłoraz, gmejnska rada Trjebin a Slepjanska wosada. Fararka Antje Schröcke, dušepastyrka za wot wuhloweje jamy potrjechenych w Slepjanskej wosadze, předstaji w swojim předowanju dothe stawizny lěsneje kónčiny Zwěrjenca. Wona spomni tež na mnohe generacije wjesnjawow, kiž su w tudyšej wokolinje lěstotki dołho z přírodu žiwi byli. Po předowanju podachu so kemšerjo zhromadnje

k pomnikej Protestantka, kiž dopomina na zawjedženje reformacije w Mužakowskim stawowym knjejstwj. Tam so symbolisce wot Zwěrjenca rozžohnowachu. Bórze ma brunicowa jama Wochozy tutu wosebitu lěsnu krajinu wotbagrować. Jako znamjo nadźije a přichoda přepodachu sydromlětnej Miłoražance Amelie Zucholdec sadženk chójny. Tutu chójničku chcedza Miłoraženjo hišće lětsa na wopomnišću za swoju wjes blisko něhdyšeho wuhloweho nakładowanišća sadzić.

Andreas Kirschke

Rozžohnowanska swjatočnosć z fararjom Stefanom Huthom a fararku Antje Schröcke při pomniku Protestantki Foće: A. Kirschke

Slepjanske kantorki jubilej swjećili

Pjatk wječor, 5. nowembra, woswjećichu Slepjanske kantorki na Njepilic dworje w Rownom 20lětny jubilej swojeho wob-

staća. Wulka ličba gratulantow z towarstwow, wosady, gmejny a šule bě přišla a džakowaše so spěwarkam za jich žiwe

Z wjesolym spěwanjom woswjećichu Slepjanske kantorki 20lětny jubilej swojeho wobstaća.

a awtentiske hajeje serbskich tradicijow. Wot lěta 1992 noša wona w Slepom a Rownom serbske kěrlušy spěwajo jutrowne poselstwo do domow.

Skupina Slepjanskich kantorkow załoži so 17. nowembra 1990. Tehdy zetka so třinacé zajimowanych žonow z Rowneho, Slepoho a Trjebina. Wučerka na wuměnkku Lenka Nowakowa z Rowneho přewza nawodnistwo. Mjeztym zawjeselichu Kantorki swój publikum z dohromady 761 wustupami, a to tež w Pólskej, Českej a Sewjerneje Friziskej. Samo před Eiffelowej wěžu w Parisu su spěwali. Chronika skupiny pjelni mjeztym pjec tolstych mapow. „Šestu smy započeli. To činimo za našich potomnikow“, měni Petra Nakońcowa, chronistka Kantorkow. „Wutrobnj džak słuša Juljanje Kaulfürstowej. Wona podpěruje nas husto jako přeložowarka.“

Kantorki trjebaja nuznje dorost. Młode sobuspěwarki su lubje witane. **A. Kirschke**

Wokomiki wěčnosće w třoch rěčach

Trojorěčnosť w beletristiskim wudaću je nowostka w serbskim nakładnistwje. Awtorka najnowšeje basniskeje zběrki „wokognuša nimjernosći wokomiki wěčnosće augenblicke der ewigkeit“ je Lenka alias Christiana Piniekowa, kiž narodži so w Budyšnje a džensa w Choćebuzu bydli, hdžež skutkuje při Džělanišću za serbske kubłanske wuwijanje (ABC). Znajemy ju tež z delnjoserbskich nabožnych rozpominanjow w rozhlósowym sčelaku rbb.

Trojorěčnosť w zběrce Lenki wujewi so w třoch džělach, rozrjadowanych do nadpismow „Chóšébuska romanca“, „Budyske sonjenja“ a „Deutsche Impressionen“. W štwórtym džělu „Wuglědy – Ausblick – Wuhlady“ su delnjoserbske, němske a hornjoserbske teksty zhromadnje zapřijate, kiž tematizuja mjez druhim rólu mjenowaných rěčow w žiwjenju awtorke. Hłowna tema basnjow w zběrce pak stej lubosć a rozmyslowanje wo počahach k bliskim čłowjekam. Z tym pokazuje so samsny nastork, kiž pohnu Lenku tež hižo do pisanja tekstow jeje přenjeje zběrki „mysli słowa zalětuju“, wušteje w léce 2004 w delnjoserbskej a němskej rěči.

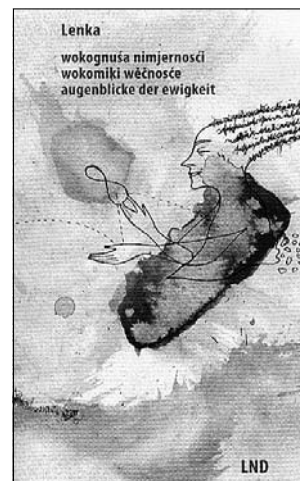
W basnjach džěla „Chóšébuska roman-

ca“ narěča so husto druha wosoba w zwišku z dopomjenkami, přecemi a próstwami, kaž na přikład w teksće „Pšosbicka“: „zagraj / na twójeje / tšinkotawje / za mnjo / nejrědnjeje / štucki“. W zdžěla jara krótkich tekstach, móhtrjec w prozowych miniatrach, formuluja so wokomikne mysle a začuća w skromnej wobrazliwosći. W kapitlu „Budyske sonjenja“ jewja so rěčne hrajkaj, wot awtorke jako tajke titulowane, w přestajenju slowosłěda a z tym zwisowacej změnu akcentowaneho słowa: „ty njejsy tón / tón ty njejsy / njejsy ty tón / tón njejsy ty / ty tón njejsy / kotrehož lubuju“. W němskorěčnym džělu přidružuja so do žiwjenja a přirodowe reminiscency kaž w tekstomaj „Morgenspaziergang“ a „Die Klänge des Waldes“. Temy su hustodosć z titulow wučitajomne: „Bruder Alkohol“, „Pubertät“, „Sudoku“ abo „Geburtsstadt“ k nim słušeja. Přemyslowanja wo politiskich podeńdženjach jewja so w basnjomaj „Kleine Träumerei: Untergang der Hierarchie“ a „global denken“. Teksty poslednjeho kapitla počahuja so na „wuhlady“, kiž zdobom z wrócozhladowanja wurustu, kaž wjerše basnje „Žywa som na kšomje“: „jamy / we łazu tergała šernjowki / w Lip-

sku słučała / na bagrow zelezne spiwanje / we Ł a k o m e j protestujucym / wochłóžeńku donjasta / ze zemju serbskeju lažkeju / šěto mójo budu pokšywaš / we Łužicy caka slědna / jama“.

We Łužicy so Lenka na wšelakich městnach doma čuje. Jeje „wokomiki wěčnosće“ su „fota ze słowow [...] w šackašćiku / romantiskich spomnješow“. Zda so tež, zo nočne žanu z třoch w zběrce wužiwanych rěčow parować, přetož delnjoserbsčina je awtorce „lubogłosna“ rěč, hornjoserbsčina „lubodroha“ a bjez němčiny „wjele knihow / wostało by nječitaných“. Štwórtu cyle wosebitu wumělsku rěč je zběrce dodała Maja Nagelowa ze zajimawymi a lóštnymi ilustracijemi.

Měřana Cušcyna

Znata a njeznata wjes

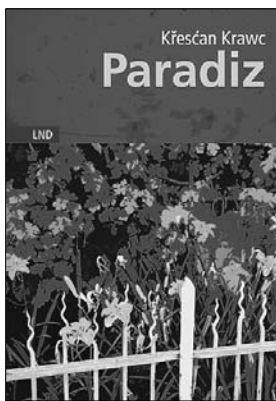
Křesćana Krawcowy „roman serbskeje swójby“ sym hižo napoť wučitať. Njeje džě to kniha, kotruž móžeš bjez wotpowědnych přestawkow přełećeć.

Ja so njewěm dopomnić, zo sym hdy w awtorowej ródnej wsi, w Lemišowje, pobyť, tež nic w džewjatnaćestowapjećdžesatych lětach, jako hišće w čerwjenej chěži na Budyskej Sukelnskej 27 serbske nowiny a nowinki sobu

pisach. Wědžach jeno, zo su tam ludźo, kiž so wo zachowanje serbstwa starosća a so za nowy čas a porjad angažuja. „Marja Šewcowa“ bě znata Serbowka, wo kotrejž so husćišo něšto w našim dženíku pisaše. „Pawoła Šewca“ pak docyła njeznajach. Tón bě traš hižo Łužicu wopušćić.

Nječam tu žanu recenziyu pisać – njeje džě kniha hišće dočítana –, ale jenož někotre myšličky dodać a do serbskeho čítanja wabić a namoľwjeć.

Hižo na přěních stronach (36/37) storčich na mjeno, kotrež mi njeje njeznate a wo kotrymž so druhdy, hdyž wo džěćace chorosće džěše, doma rěčeše: zaprajerka lzeltowa. Mój bratřik bě lědma so narodžiwi na zahorjenje mozoweje kóžki wumřěť. Jako běch so ja pođra lěta po tym

narodžiť, dojedžechu sej z mojej košulku k lzeltowej. Štó a čehodla, to njewěm. Mać najskeje nic, dokelž mje hišće čěšeše. Běch ja chorowaty? Ja sej myslu, zo bě to traš někajka prewentiwna naprawa była. Připóđla prajene: Tež jedna z mojeju prawowkow běše wěsta lzeltowa była, kotraž bě so w žumpadle zatepiťa, chibazo bě z wotpohladom do bahna šta. Ně, wo tym njeje so

powědaťo, a ja tež nječam za tym slědźić. Z hišće wjetšim zajimom sym potom pola Krawca čitať, wo kotrej čarje běchu „Šewcocy“ 1945 přěni króć před Rusami a Polakami čěkali. Na Rakecy so měřjachu – mój swěće, runje na Rakecy, hdžež zatrašna Muna steješe! Tuž dyrbjachu přez Minakať a Psowje a Nowe Psowje, kotrež pak (štož Lemišowčan wědžec njemóže) serbsce ženje hinak hać Njeradk njerěkaču. My smy te kolony čěkanow z jich wozami z woknom hladajo widželi a so pozdžišo tež do tajkeho treka zarjadować dyrbjeli. „Lipjanski trek“ je, tak čitam, hać do bliskosće Jeńšec přišoťa a so potom najprjedy zaso domoj šmjatať. Škoda, jenož hišće kusk puća – a „Šewcocy“ bychu w Nowej Wsy byli. Snadž bych potom z Krawcoweje

knihy něšto wo tym zhoniť, štož je so tamne dny nalěto 1945 pola nas wothraťo – kak bě k temu přišoťo, zo bu pod našimi woknami pólski wojak pochowany. Hdže a kak bě swoje zawěsće mlóduške žiwjenje wudychať? Wotkile mějachu jeho towaršojo tak čětre tajkile drjewjany křiž a mějachu Polacy w swojich rjadach tež měšnika sobu? Bě snadž něchtó z Nowšanow na jeho smjerći wina byť? Zawěsće nic. Čehodla pak su Nowšanskich muži zatřělic chcyli a naposledk zawlekli? Štó bě tamny wyšk byť, kiž je hišće w poslednim wokomiku masakrej zadžěwať, Polak abo tola Rus? Polacy mějachu džě wšu přičinu, němskich fašistow hidžić – ale serbskich civilistow?

Jenož jedyn z Nowšanskich muži je so na předwječoru Rakečanskeje schadžowanki 1946 z pólskeho lěhwa nawróciť a je mjelčať a swoje potajnstwo sobu do rowa wzať. Pola nich na łubi na přitwarku smy sej druhdy hrajkali a při tym wšě móžne papjery a knižki namakali, wšo poľne hokatych křižow. A hdže měješe D. swoju SA-uniformu schowanu? Něhdže tře abo štyrjo w Nowej Wsy chodžachu druhdy w tajkej uniformje. Běchu dobyćerscy Polacy tute žoľto-brune draby něhdže namakali? Druhđe su Polacy samo dla jeničkeje namakaneje fotografije mordowali. Prašenja, lute prašenja, na kotrež so wě w Krawcowej knize žanu wotmoľwu dóstať njemóžu.

Wot Lemišowa sym so nětk čětro wotšaliť, a tola njeje za mnje hižo tale wjes dospoľnje njeznata.

Hinc Šoľta

Farar Herman Julius Rychtar so před 200 lětami narodźił

Farar Rychtar skutkowaše wot lěta 1835 cyłkownje 38 lět w Njeswaćidle. Wón pochadžeše z farskeje swójby a narodži so 23. decembra 1810 w Nosaćicach. Jeho nan Arnošt Bohachwal Rychtar (1767–1848) je so hižo na tamnišej farje narodźił a bě tam z duchownym wot lěta 1802 hač do swojeje smjerće. Tež džěd Jan Rychtar (1732–1802) je hižo 42 lět był z dušepastyřjom w Nosaćicach. Mać Eleonora rodź. Mičkec (1785–1859) je so narodźila w Rychwałdze. Jeje nan Jan Bjedrich Mička (1757–1826) bě wot 1799 farar w Poršicach a je tam dožiwił wotpalenje cyrkwe w bitwje 21. meje 1813. Teho bratr Bjedrich Wylem Mička (1789–1839) bě wot 1814 diakon a wot 1817 farar při Michałskej cyrkwi w Budyšinje a wot 1827 hač do swojeje nahleje smjerće w Poršicach.

Herman Julius Rychtar wopyta Budyski gymnazij a poda so potom na studij do Lipska. Po studiju bě tři lěta pomocny předar pola fararja Handrija Ponicha (1763–1849) w Ketlicach. Po tym zo powołaču Njeswaćidskeho diakona Handrija Kaplerja za fararja do Wósporka, zamołwi so wón w decembru 1834 wo swobodne městno a přewza 1835 diakonat. W tutym času bě Korla Benjamin Hatas (1806–1839) farar wulkeje Njeswaćidskeje wosady, kotraž tehdy hač do Komorowa sahaše.

W l. 1837 dožiwi Njeswaćidło rjany swjědžen. Wulce česceny wučer a kantor Jurij Wanak (1764–1837) měješe swój 50lětny wučerski jubilej. Wosada wuhotowa jemu pyšny swjědžen a dari cyrkwi krasny škleńčany krónojty swěćnik, kiž je hač do 1945 w cyrkwi wisal. Jeho syn Jurij Arnošt Wanak (1817–1887) zmandželi so 1851 z Jakubec džowku Lydiju, sotru Jurja Jakuba, pozdžišeho naslědnika H. J. Rychtarja.

Diakon Rychtar měješe so zaběrać tež z nowym zakonjom za ludowe šule z lěta 1835. Na wsach dyrbjachu so pódlanske šule twarić. Po šuli w Komorowje z lěta 1822 nasta 1839 w Bóšicach dalša šula.

Njenadžicy zemřě 24. januara 1839 wosadny farar Hatas w starobje jenož 32 lět. Na to powołaču Rychtarja za jeho naslědnika a Handrij Tafla (1805–1884) pře-wza hač do 1870 druhe farske městno. Wot 1726 hač do lěta 1870 bě tute městno prawidlownje wobsadźene.

25. junija 1839 wozeni so Herman Julius Rychtar z Haňžu Emiliju Hatasec (1816–1899), džowku Klukšanskeho kantora Měrcina Hatas (1773–1847). Jeje mać Marja Chrystiana rodź. Hercogec (1777–1849) z Hrodzišća zemřě w Njeswaćidle.

W lěće 1841 napisa Rychtar zajimawy přinošk wo Njeswaćidskej wosadze za Saksku cyrkwinu galeriju. Nowej pódlanskej šuli buštej 1841 we Łuze a 1. januara 1844 w Zarěču poswjećenej. W Njeswaćidle bu 7. julija 1846 druhi šulski dom z bydlenjom za pomocneho wučerja Jakuba Špitanka na Budyskej dróze poswjećeny. Tak měješe nětko cyrkwinska šula w Njeswaćidle štyri šulske stwy. Komorow dósta 1868 nowu šulu. Jako lokalny šulski inspektor měješe farar Rychtar tuž mnoho dohladowanskeho džěła w šulach swojeje wosady.

Wulki zwón Njeswaćidskeje cyrkwe pukny so 1843. Tehodla skazachu so nowe zwony w Gruhleč zwonylijerni w Małym Wjelkowje. 12.8.1844 so wone poswjećichu.

Nimo farskich naležnosćow prócowaje so farar Rychtar wosebje wo chudych we wosadze. Hač do 1869 běše zapisowar městneje pokladnje za chudych. 1850 spisa namofwu za podpěru chudych tkalcow w Hornjej Łužicy. Zasadži so tež za Serbske kandidatske towarstwo w Budyšinje a wobnowi Serbske ewangelske towarstwo w Njeswaćidle. Přeco zaso běchu twarske džěła na rjedže. Tak přetwarichu so 1858 empory, 1859 poswěći so nowe pohrjebnišćo a 1868 so cyrkej wotwonka wobnowi.

W lěće 1872 so eforija pomjeńši z tym, zo so Komorow, Jitk a Niža Wjes do Rakec zafarowachu. Tehodla so druhe farske městno wot lěta 1870 wjace njewobsadži.

Spočatk januara 1873 lehny so farar Rychtar na chorołožo. Nadžiže so, zo bude móc zaso skutkować, tola 3.9.1873 Bóh jeho wotwola. Swjatočnje bu 6. septembra w přítomnosći třinaće zastojnskich bratrow na nowym pohrjebnišću pochowany. Wón scěhowaše w smjerći swojim synam Hermanej (1841–1849), Julisej (1842–1851) a Ludwigej (1844–1845).

Rychtarjec džowka Olga (1855–1911) bě so 1874 wudała na Budyskeho překupca Adolfa Hermana Rämšcha (1842–1899). Jeju džowka Katharina Olga Rämšchec (1879–1938) wuda so 1899 na dr. Bernharda Marka Jenča (1865–1949), syna znateho serbskeho fararja a prócowarja Korle Awgusta Jenča (1828–1895) w Palowje. Dr. Jenč bě zubny lékař w Budyšinje w domje napřečo džzensnišemu Serbskemu domej při Póstowym naměšće. Najmłodši syn jeju džowki Kathariny Eleonory (1905–1998) Bernd Mader z Grevena we Westfalskej je dał 1992 tutón dom wobnowić a při nim podobiznu swojeho džěda připrawić. Při wopyće w Njeswaćidle namaka wón narowny pomnik fararja Hermana Juliusa Rychtarja. Z jeho podpěru postaji so lětsa skladnostnje jubilejnych posmjertnych narodnin fararja Rychtarja tutón narowny kamjen při ruinje fary.

Spominajmy džakownje na swojich prjedownikow a wosebje na fararjow, kiž su swěru Bože slowo připowědali! Njeh so jim wěčne swěto swěći. **Handrij Wirth**

Hier ruhet sanft u. im
Frieden unser heißge-
liebter Gatte u. Vater
Herr Herrmann
Julius Richter
treuverdienter Oberpfarrer
zu Neschwitz, geb. in Nostitz
d. 23. Decbr. 1810, entschlafen
im Glauben an seinen Heiland
nach 38 jähriger rastloser
Amtstätigkeit am 3. Sept.
1873

Napismo na narownym kamjenju fararja Rychtarja w Njeswaćidle Repro: priw.

Wokrjesna synoda eforije Budyšin-Kamjenc

Pjatk, 5. nowembra, we 18 hodź. zahaji předsydk Beate Wagnerowa nazymsku synodu w žurli wosadneho doma na Hornčerskej w Budyšinje z tym, zo spominachmy w modlitwje na čežki dónt Malinkec swójby.

Farar Noack z Chwaćic skedźbni w nutrosći na potrebu křesćanskich šulow. Zo by Jezusowy duch młodzinje pomhał do bry puć w žiwjenju namakać, trjebamy tajke šule tež we Łužicy.

Štyri šule předstajichu skrótko swój šul-

ski koncept: powołanski gymnazij při ewangelskim šulskim centrumje w Husce, ewangelska srjedźna šula w Bukecach, Pawołska šula w Rakecach a ewangelska srjedźna šula we Wóslinku. Ze wšitkich krótkokonceptow bě wulka próca a wulki zajim pytný kaž tež wožiwyacy a wjesoły duch, Jezusa skutkować dać we wšědnym šulskim žiwjenju. Zo by šulska załožba móhla tute šule tež jako ewangelske šule připóznać, je mjez druhim nuzne, zo přińdže z eforije wotom za tute šule. Dokelž bě čas za do-

kladne stejišćo překrótki, je synoda wobzamknyła, zo wudžěła je jeje předstejerstwo.

Dalši wažny dypk bě hospodarski plan za lěto 2011. Knjeni Fischerowa z Budyšina je plan nadrobneje předstajila a tajki je so wón tež schwalił. Hišće dalje dypki so wobjednowachu, mjez druhim přihot wječora zetkanja na klětušim cyrkwinškim dnju w Drježdžanach.

Přichodna synoda je planowana za 1. apryl 2011. **Handrij Wirth**

Powěsće

Choćebuz. Na Połnócnym pohrjebnišću w Choćebuzu su lětsa zrunali row fararja Wy-
lema Noweho (1870–1933). Farar Nowy słuša
k delnjoserbskim narodnym prócowarjam a bě
dwaceći lět předsyda Mašicy Serbskeje. Nětko
so wo tym přemysluje, hač njemóht so row tu-
teho zaslužbneho duchowneho jako wopom-
nišćo nowy zarjadować.

Wjerbno. We Wjerbnej na Myšynskej dróze
su lětsa spotarhali ródny dom delnjoserbskeho
fararja a basnika Mata Kosyka. W nim je so
wón 1853 narodził a w młodych lětach jako
spisowacel a basnik žiwy był a džěłat.

Rakecy. Z koncertom duchowneje dujerskeje
hudźby w tudyšej cyrkwi woswjeći 5. nowembra
pozawnowy chór Rakečanskeje wosady 60lětny
jubilej swójeho nowozaloženja w lěće 1950.
Chórej přisłuša džensa 20 dujerjow.

Berthelsdorf. W tudyšim hrodze, kiž słušeše
něhdy hrabi Zinzendorfej, přepodachu 8. no-
wembra wobnowjenu Zinzendorfowu stwu
zjawnosći. Restawrowanje rumnosće po starym
příkladze zmóžni so z pjeněžnymi darami na-
lutowarnjow. W tutej stwě je Zinzendorf ně-
hdy Serbow napominal swěrní wostać swoje-
mu Bohu a swóje narodnosći. W přichodze mó-
žeja so tu mjez druhim tež posedženja a konfe-
rency wotměwać.

St. Louis. Knize wo serbskich wupućowarjach
„Shores of Hope“ („K brjoham nadźije“) z pjera
Trudle Malinkoweje, kotraž je spočatk lěta
w Texasu w jendźelskej rěči wušła, spožčichu
10. nowembra w St. Louisu w staće Missouri
myto Concordia Historical Institute Award
2010. We wopodstatnjenju k wuznamnjenju
rěka, zo je kniha „wuznamny přinošk k luther-
skemu herbstwu w Americe“. Myto spožčil je
historiski institut lutherskeje cyrkwy Missouri
synody, kotraž ma swóje sydło w St. Louisu.

Spitzkunnorsdorf. Swóje lětuše zetkanje pře-
wjedžechu farske žony Lubijskeho a Žitawskeho

cyrkwinskeho wobwoda sobotu, 13. nowembra,
na Spitzkunnorsdorfskej farje. Tam předstajaj jim
Lubina Malinkowa stawizny a tuchwilne poło-
ženje Serbow. Wulki zajim zbudźi wosebje si-
tuacija ewangelskich Serbow kaž tež šěroki
poskitk serbskorěčnych medijow, kotryž připo-
słucharki njeběchu w tak bohatej měrje wo-
čakowali.

Ochranow. Ze swjedženski kemšemi w tu-
dyšim Božim domje zapokazachu njedźelu, 14.
nowembra, Friedricha Waasa za noweho bis-
kopa Ochranowskeje Bratrowskeje jednoty.
62lětneho běchu na synodze lětsa w juniju za
noweho biskopa wuzwolili. Friedrich Waas
pochadźa z Hessenskeje a je po studiju ewan-
gelskeje teologije wot lěta 1973 z duchownym
Bratrowskeje jednoty. Wot lěta 2006 skutkuje
wón w Ochranowje. Wón je woženjeny a nan
štyrjoch džěci.

Zhorjelc. Dotalny regionalny biskop dr. Hans-
Wilhelm Pietz přewozmje wot 1. januara 2011
zastojnstwo zamołwiteho za spiritualitu krajne-
je cyrkwy Berlin-Braniborska-šleska Hornja
łužica. Srjedzišćo jeho skutkowanja budže zna-
ty klóšter Lehnin. Dr. Pietz bě wot julija 2004
regionalny biskop w Zhorjelicu a jako tajki zdo-
bom člon Serbskeje přirady EKBO.

Zbožopřeća

Dnja 1. decembra woswjeći knjez **Alfred Wo-
rjeh** w Brězynie pola Hućiny swóje 85. narod-
niny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy
bohate Bože žohnowanje.

Dary

W oktobru je so darilo za Pomhaj Bóh 12 eurow
a 10 eurow. Kolekty na sobustawskej zhroma-
dźiznje SET reformaciski džen w Budyšinku je
so nazběrało 131,30 eurow. Bóh žohnuj dary
a darićelow.

Spominamy

Před 270 lětami, 15. decembra 1740, narodži
so předar Ochranowskeje jednoty **Jan Handrij
Wyrgač** jako syn kowarja a wjesneho sudnika
w Delnim Wujězdze. Po zažnej smjerći nana
přiwza hrabja von Gersdorf džesaćlětneho hól-
ca do swójeho wustawa we wsy. Z přepolože-
njom wustawa po smjerći hrabje přeńdže J. H.
Wyrgač 1756 sobu do Niskeje a wopyta potom
pedagogikum w Großhennersdorfje a semi-
nar w Barbyju. Po wjelelětnym wukubłanju na
Ochranowskich šulach zasadži jeho wjednistwo
Bratrowskeje jednoty we wšelakich službach
mjez druhim w Ochranowje, Niskej, Małym
Wjelkowje a Großhennersdorfje. 1772 bu ordi-
nowany a stužeše jako předar wosadomaj
w Gnadenfrey a Pawlowizky (późdžišo Gnaden-
feld) w Hornjej Šleskej. 1780 ordinowachu jeho
na presbytera, nawodu Ochranowskeje wosa-
dy, w Zeisce pola Utrechta w Nižozemskej. Po

smjerći mandźelskeje wróci so do Małego Wjel-
kowa, hdžež so znowa woženi. Wottud wupósła-
chu jeho 1790 jako presbytera do Stockholma.
Wón nawukny šwedsku rěč tak derje, zo móžeše
w njej nic jenož předować, ale tež přeložować
a spisowacel. Kěrłuše Bratrowskeje jednoty
přestajaj do šwedšćiny a zestajaj z nich spěwarske
za swoju wosadu. 1799 zemře w Stockholmje
a bu tam pochowany. T.M.

Přeprašujemy

W decembrje wysyła so ewangelske „Słowo
k dnjej“ w serbskim rozhłosu.

05.12. 2. njeźela w adwence

14.00 kemše w Budyšinje w Michałskej
(sup. Malink), po tym adwentnička
na farje

12.12. 3. njeźela w adwence

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu
(sup. Malink)

18.12. sobota

17.00 adwentny koncert Serbskeho
gymnazija w Michałskej cyrkwi

19.12. 4. njeźela w adwence

09.30 kemše z Božim wotkazanjom
w Rakecach (sup. Malink)

25.12. 1. dzeń hód

09.30 namša w Serbskej cyrkwi
w Choćebuzu

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu
(farar dr. Buliš)

26.12. 2. dzeń hód

10.00 kemše z Božim wotkazanjom
w Budyšinje w Michałskej z kemšemi
za džěci (sup. Malink)

2011

02.01. 1. njeźela po hodžoch

10.00 kemše z Božim wotkazanjom
w Budyšinje w Michałskej z kemšemi
za džěci (sup. Malink)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu
(sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski
kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/
Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Pri-
watny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goetho-
wa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./
fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čisće: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładni-
stwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towar-
stwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse
Bautzen, BLZ 855 500 00

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadźa měsačnje. Spěchuje so
wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje
přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje
a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.